

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o „Ekonomskoj i socijalnoj koheziji i europskoj integraciji zapadnog Balkana – izazovi i prioriteti”

(razmatračko mišljenje)

(2018/C 262/03)

Izvjestitelj: **Andrej ZORKO**

Suizvjestitelj: **Dimitris DIMITRIADIS**

Zahtjev za savjetovanje:	bugarsko predsjedništvo, 5.9.2017.
Pravni temelj:	članak 304. Ugovora o funkcioniranju Europske unije pravilo 30. Poslovnika EGSO-a
Nadležna stručna skupina:	REX
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	28.3.2018.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	19.4.2018.
Plenarno zasjedanje br.:	534
Rezultat glasovanja (za/protiv/suzdržani):	189/2/1

1. Zaključci i preporuke

1.1. Europski gospodarski i socijalni odbor (EGSO) pozdravlja činjenicu da su integracija zemalja zapadnog Balkana u EU te njihova ekonomska i socijalna kohezija među prioritetima bugarskog predsjedništva.

1.2. EGSO je uvjeren da je proširenje Europske unije, osobito širenje njezinih demokratskih vrijednosti i pravnih standarda na regiju zapadnog Balkana, u interesu zemalja zapadnog Balkana kao i EU-a. Politika proširenja jedna je od ključnih sastavnica globalne strategije EU-a te ujedno i temelj europske stabilnosti i blagostanja. EGSO stoga predlaže da integracija zemalja zapadnog Balkana bude jedan od glavnih prioriteta EU-a u budućnosti pod uvjetom da te zemlje nastave ispunjavati nužne uvjete za članstvo u EU-u⁽¹⁾.

1.3. EGSO pozdravlja sastanak na vrhu šefova država i vlada EU-a i zapadnog Balkana koji će se održati 17. svibnja u Sofiji. EGSO će uoči sastanka na vrhu u suradnji s partnerima suorganizirati Konferenciju civilnog društva zapadnog Balkana (15. svibnja, Sofija). EGSO je preuzeo obvezu da uoči svakog sastanka na vrhu organizira zajedničko događanje s predstavnicima organizacija civilnog društva⁽²⁾ sa zapadnog Balkana i iz EU-a. EGSO poziva institucije i države članice EU-a da šefove država iz zemalja zapadnog Balkana redovito uključuju u sastanke na vrhu EU-a kao dokaz da EU tu regiju smatra dijelom svoje budućnosti.

1.4. EGSO se nada da će se na sastanku na vrhu u Sofiji potvrditi novi zamah predanosti EU-a toj regiji te druga buduća predsjedništva potaknuti da integracija zemalja zapadnog Balkana ostane među njihovim glavnim prioritetima. Proširenje EU-a na zemlje zapadnog Balkana treba se odvijati usporedo s jačanjem političkog projekta EU-a i njegovih institucija.

⁽¹⁾ Komisija je osnovna načela strategije EU-a za zapadni Balkan utvrdila u Komunikaciji „Vjerodostojna perspektiva proširenja i pojačana suradnja EU-a sa zapadnim Balkanom” od 6. veljače 2018., COM(2018) 65 final.

⁽²⁾ U skladu s postojećom terminologijom EGSO-a pojmovi „civilno društvo” i „organizacije civilnog društva” u ovom mišljenju obuhvaćaju socijalne partnere (tj. poslodavce i sindikate) i druge nedržavne aktere.

1.5. EGSO poziva šefove država da se na sastanku na vrhu EU-a u Sofiji jasno obvežu na pružanje dosljednije i izravnije potpore organizacijama civilnog društva na svim razinama. Na sastanku bi se trebala potaknuti i izravnija javna potpora neovisnim medijima.

1.6. EGSO potiče šefove država da na sastanku na vrhu EU-a u Sofiji preuzmu proaktivnu ulogu u bilateralnim sporovima promicanjem ciljne suradnje s OEES-om i Vijećem Europe te podupiranjem uloge civilnog društva u rješavanju tih sporova.

1.7. Osim toga, EGSO je uvjeren da se učinkovitim proširenjem Europske unije i promicanjem njezinih vrijednosti u zemljama zapadnog Balkana jamče sigurnost i stabilnost, jačaju socijalni i gospodarski razvoj i blagostanje, učvršćuju demokracija i vladavina prava, olakšava slobodno kretanje ljudi i robe te potiču politika ulaganja i mobilnost.

1.8. EGSO smatra da je poštovanje vladavine prava i prava manjina iznimno važno za demokratski, gospodarski i socijalni razvoj zemalja zapadnog Balkana.

1.9. EGSO smatra i da obrazovanje i slobodni i neovisni mediji imaju iznimno važnu ulogu u prevladavanju sporova iz prošlosti i unapređenju demokratskih vrijednosti.

1.10. EGSO napominje da je proces pristupanja EU-u i dalje ključna motivacija za reforme u zemljama zapadnog Balkana. EGSO ističe da se, s obzirom na veliku razliku u pogledu ekonomske i socijalne sigurnosti građana između država članica EU-a i kandidatkinja za članstvo, gospodarskim i socijalnim učincima provedenih reformi ne pridaje dovoljno pozornosti. Stoga EGSO preporučuje da se pri ocjenjivanju ispunjenosti kriterija za članstvo u EU-u ocjenjuje i socijalna, gospodarska i teritorijalna kohezija.

1.11. EGSO smatra da infrastrukturna, prometna i energetska pitanja moraju biti među glavnim prioritetima u pregovorima sa zemljama zapadnog Balkana. EGSO smatra i da bi uspostava digitalnog društva i razvoj digitalnih vještina u svim zemljama zapadnog Balkana trebali donijeti korist i javnom i privatnom sektoru. EU može i treba doprinijeti unapređenju infrastrukture i uvođenju širokopojasne mreže u tim zemljama, koja je u nekim slučajevima znatno ispod prosjeka EU-a.

1.12. EGSO predlaže da institucije EU-a razmotre mogućnost da među kriterije za članstvo u EU-u uvrste i postojanje funkcionalnog socijalnog i civilnog dijaloga na nacionalnoj razini.

1.13. EU bi trebao izraditi poseban plan za pregovore sa zemljama zapadnog Balkana koji bi sadržavao precizan vremenski okvir i konkretne obveze za svaku pojedinu zemlju zapadnog Balkana. Također bi trebalo osmisliti komunikacijsku strategiju za države članice EU-a, kojom bi se istaknule koristi koje politika proširenja EU-a donosi zemljama zapadnog Balkana, osobito kada je riječ o osiguravanju mira, stabilnosti, prosperiteta te gospodarskog i društvenog razvoja.

1.14. EGSO potiče Komisiju da poštovanje prava manjina i rodnu ravnopravnost uključi među glavne prioritete pregovora o pristupanju EU-u sa zemljama zapadnog Balkana.

1.15. EGSO pozdravlja novu strategiju Komisije za zapadni Balkan „Vjerodostojna perspektiva proširenja i pojačana suradnja EU-a sa zapadnim Balkanom”⁽³⁾, objavljenu 6. veljače 2018., i njezinih šest vodećih inicijativa, od jačanja vladavine prava i jačanja suradnje na području sigurnosti i migracija preko zajedničkih istražnih timova i europske granične i obalne straže do proširenja energetske unije EU-a na zapadni Balkan, smanjenja naknada za *roaming* i uvođenja širokopojasnog pristupa u regiji.

1.16. EGSO izražava spremnost na suradnju s civilnim društvom iz zapadnog Balkana kako bi se doprinijelo poduzimanju konkretnih mjera na području vladavine prava, sigurnosti i migracija, socioekonomskog razvoja, povezanosti, digitalne agende te pomirenja i dobrosusjedskih odnosa, u skladu s utvrđenim u Akcijskom planu za potporu preobrazbi zapadnog Balkana za razdoblje 2018. – 2020.

⁽³⁾ COM(2018) 65 final, 6.2.2018

1.17. EGSO je uvjeren da bi Komisija mogla razviti posebne programe kojima bi se zemljama zapadnog Balkana omogućilo da brže ostvare socijalnu konvergenciju. Neujednačen i spor napredak u rješavanju tih pitanja nesumnjivo je važan čimbenik koji doprinosi općenitom sporom napretku njihove integracije u EU. Hitno je potrebno dati nov zamah procesu europeizacije.

1.18. Socijalni partneri i druge organizacije civilnog društva, na razini EU-a i na nacionalnoj razini, moraju biti istinski uključeni u cijeli proces integracije zemalja zapadnog Balkana u EU. Potrebno je ojačati kapacitete organizacija civilnog društva, i to pružanjem tehničke i ekonomske pomoći, olakšavanjem njihova pristupa europskim izvorima financiranja (Komisija, Europska investicijska banka, EBRD itd.) te pravovremenim i detaljnim informiranjem tih organizacija o procesu pristupnih pregovora.

1.19. EGSO potiče socijalne partnere i druge organizacije civilnog društva u zemljama zapadnog Balkana da tijekom procesa integracije u EU blisko surađuju, i na nacionalnoj i na regionalnoj razini.

2. Političko stanje

2.1. Zapadni Balkan i dalje je politički nestabilna regija, ali to je i regija koja raste i ima znatan potencijal.

2.2. EGSO preporučuje da Komisija, Vijeće i Europski parlament pojačaju svoje komunikacijske aktivnosti kako bi europskim građanima objasnili prednosti i izazove politike proširenja, pri čemu bi organizacije civilnog društva trebale djelovati kao bliski partneri i prenositelji poruka⁽⁴⁾.

2.3. Iznimno je važno da integracija zapadnog Balkana ostane među prioritetima EU-a i u budućnosti, a ne samo tijekom bugarskog predsjedanja, te da EU aktivno doprinese uspostavi stabilnosti i mira na zapadnom Balkanu i otvori mogućnost za pristupanje euroatlantskim organizacijama. Članstvo u tim organizacijama može također doprinijeti uspostavi stabilnosti u regiji, i to jamčenjem sigurnosti i blagostanja u njoj, a narodima pružiti mogućnost ponovnog ujedinjenja u Europi bez granica.

2.4. EGSO pozdravlja najavljeni sastanak na vrhu EU-a u Sofiji na kojem će sudjelovati čelnici iz EU-a i zemalja zapadnog Balkana, ali smatra i da bi se na tom sastanku trebala osigurati aktivnija uloga predstavnika organizacija civilnog društva na razini EU-a.

2.5. EGSO pozdravlja nedavno najavljen program „Berlinski proces plus”⁽⁵⁾, kojim se osiguravaju posebna sredstva za razvoj poduzeća, strukovno osposobljavanje, infrastrukturu i tehnologiju te projekte za uspostavu prometnih veza između najmanje povezanih zemalja regije. Očekuje se da će se tim „Marshallovim planom” ubrzati stvaranje carinske unije i zajedničkog tržišta na Balkanu. Međutim, ta regionalna suradnja ne bi trebala prouzročiti kašnjenje u procesu proširenja niti bi je trebalo smatrati njegovom zamjenom.

2.6. EGSO napominje da u zemljama zapadnog Balkana postoji želja i spremnost u pogledu reformi koje bi dovele do integracije u Europsku uniju, ali naglašava da uspjeh i dalje ovisi o tome u kojoj su ih mjeri državne institucije sposobne doista provesti i osigurati njihovu primjenu, kao i o postignutom stupnju poistovjećivanja organizacija civilnog društva i šire javnosti s tim procesom. Poseban plan za pregovore o pristupanju EU-u koji bi sadržavao precizan vremenski okvir i konkretne obveze za svaku pojedinu zemlju zapadnog Balkana mogao bi te zemlje potaknuti da brže provedu potrebne reforme.

2.7. EGSO naglašava da je razvio vrlo dobre odnose s društvenim organizacijama u zemljama zapadnog Balkana i da je vrlo dobro upoznat sa situacijom u tim zemljama. EGSO je uvjeren da bi zajednički savjetodavni odbori (ZSO-ovi) civilnog društva trebali pokušati popuniti praznine kojima se ne bave druga tijela u pregovaračkom procesu i usredotočiti se na određeni broj područja. EGSO u tu svrhu traži bolju razmjenu informacija između ZSO-ova i Komisije, Vijeća i Europskog parlamenta. EGSO poziva na jačanje uloge ZSO-ova⁽⁶⁾.

⁽⁴⁾ SL C 133, 14.4.2016., str. 31.

⁽⁵⁾ <http://shtetiweb.org/berlin-process/>.

⁽⁶⁾ SL C 133, 14.4.2016., str. 31.

2.8. Korupcija, učinak organiziranog kriminala, općenito slabe državne institucije i vladavina prava, bilateralni sporovi te diskriminacija manjinskih skupina također predstavljaju velike i trajne probleme za sudjelovanje i integraciju.

2.9. Kopenhaški kriteriji pravila su kojima se utvrđuje ispunjava li pojedina zemlja uvjete za pridruživanje Europskoj uniji⁽⁷⁾. Tim se kriterijima od države zahtijeva da ima institucije koje jamče demokratsko upravljanje i vladavinu prava, poštuje ljudska prava, ima djelotvorno tržišno gospodarstvo te prihvaća obveze i ulogu EU-a.

2.10. Sve zemlje zapadnog Balkana ne mogu se istovremeno pridružiti EU-u. EGSO pozdravlja činjenicu da su Srbija i Crna Gora trenutačne predvodnice u procesu integracije. Također očekuje da bivša jugoslavenska republika Makedonija i Albanija započnu pregovore s EU-om što prije. Pozdravlja činjenicu da je Bosna i Hercegovina dostavila odgovore na upitnik Komisije i da Komisija trenutačno procjenjuje mogućnost dodjele statusa kandidatkinje za članstvo u EU-u toj zemlji.

2.11. Zemlje zapadnog Balkana i dalje osjećaju posljedice ratova i sukoba, etničke mržnje, iredentističkih planova i zamrznutih sukoba koji opet mogu izbiti. Potrebno je snažno poticati rješavanje najprećih bilateralnih pitanja prije njihova pristupanja EU-u iako bi ustrajanje na rješavanju svih neriješenih pitanja moglo usporiti taj proces.

2.12. EGSO smatra i da civilno društvo može imati važnu ulogu povezivanjem mladih iz različitih zemalja i uspostavljanjem javnog dijaloga o nizu pitanja koja su ključna za tu regiju. Gospodarski razvoj, poboljšanje životnog standarda, zapošljavanje i socijalna sigurnost vode u miran regionalni suživot.

2.13. Zemlje zapadnog Balkana mogle bi osnovati nacionalna vijeća za europsku integraciju koja bi redovito okupljala političke vlasti na visokoj razini i ključne organizacije civilnog društva s namjerom da proces integracije u EU bude što transparentniji i stavljen na uvid široj javnosti⁽⁸⁾.

2.14. EGSO je već utvrdio ulogu civilnog društva u procesu pristupanja i vrlo jasno naveo da se uključenost civilnog društva u proces pristupanja sastoji od: 1. izravne uključenosti u same pregovore (tj. analitički pregled, pripremu nacionalnih stajališta, nadgledanje napretka), 2. socijalnog i civilnog dijaloga o formulaciji politika i usklađivanju zakonodavstva s pravnom stečevinom, 3. sudjelovanja u planiranju pretpripravnog financiranja i 4. neovisnog praćenja napretka i socijalnih učinaka procesa reformi. Izvršavanje tih zadaća zahtijeva odgovarajuću financijsku podršku nacionalnih vlada i pretpripravnih fondova EU-a⁽⁹⁾.

2.15. EGSO primjećuje da se interes EU-a za brzom i djelotvornom integracijom zemalja zapadnog Balkana u EU smanjio zbog drugih političkih prioriteta i nepostojanja europske strategije proširenja, ali i zbog različitih pristupa politici među državama članicama. U proteklih je nekoliko godina zbog neispunjenih očekivanja došlo do porasta euroskepticizma u zemljama zapadnog Balkana. To je dovelo do slabljenja učinka pristupnih kriterija i usporavanja reformi. To je osobito vidljivo u pogledu jamčenja vladavine prava, slobode medija i sprečavanja korupcije.

2.16. Zemlje zapadnog Balkana provode reforme, ali vrlo različitim dinamikom. Potrebno je učiniti mnogo više u cilju borbe protiv sve raširenije korupcije, organiziranog kriminala i pranja novca. Neovisnost pravosuđa također je ključna za zdravu demokraciju.

2.17. EGSO smatra da je u zemljama zapadnog Balkana potrebno ojačati borbu protiv terorizma te snažno podupire inicijativu za borbu protiv terorizma na zapadnom Balkanu (WBCTi)⁽¹⁰⁾.

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/glossary/terms/accession-criteria_en.

⁽⁸⁾ SL C 133, 14.4.2016., str. 31.

⁽⁹⁾ SL C 133, 14.4.2016., str. 31.

⁽¹⁰⁾ <http://wbcti.wb-iisg.com/>, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/ipa_ii_2016_039-858.13_mc_pcve.pdf.

2.18. EGSO smatra da bi se suradnja između zemalja zapadnog Balkana i EU-a i njegovih relevantnih agencija (npr. Europol) trebala dodatno proširiti kako bi se ubrzao proces proširenja. Ta je mjera posebno prijeko potrebna na područjima kao što su sigurnost i migracije.

3. Gospodarska stabilnost i blagostanje

3.1. Gospodarstva na zapadnom Balkanu nastavljaju rasti te se u toj regiji 2017. očekuje povećanje realnog BDP-a za 2,6 %. Očekivano povećanje za 2018. iznosi 3 %, a trebalo bi se zasnivati na privatnoj potrošnji i ulaganjima, kao i na postupnom oporavku na području kreditiranja, doznaka i velikih infrastrukturnih projekata. Životni standard znatno se povećao u svih šest zemalja zapadnog Balkana u usporedbi sa stanjem iz 1995. Unatoč tomu tih je šest zemalja i dalje među najsiromašnijima u Europi. Nadalje, gospodarska konvergencija država zapadnog Balkana izgubila je zamah nakon krize te zaostaje za konvergencijom novih država članica Europske unije iz srednjoistočne i jugoistočne Europe.

3.2. Proces gospodarske konvergencije na zapadnom Balkanu izrazito je dug. Stoga je nužno stvoriti okruženje koje će omogućiti i ubrzati strana ulaganja, kao i usvojiti odgovarajuće gospodarske reforme, povećati konkurentnost i otvoriti visokokvalitetna radna mjesta.

3.3. EGSO pozdravlja napredak ostvaren u gospodarskoj integraciji zapadnog Balkana s obzirom na to da su se čelnici regije obvezali produbiti veze i zajedno raditi na pridruživanju Europskoj uniji te poziva na veće uključivanje socijalnih partnera i organizacija civilnog društva u izradu programa gospodarskih reformi, kao i zajedničkih zaključaka s posebnim preporukama za svaku zemlju regije ⁽¹⁾.

3.4. EGSO je uvjeren da su zemljama kandidatkinjama potrebni snažniji poticaji za reforme. Osobito je potrebno poticati tješnju regionalnu suradnju kako bi se olakšalo ispunjenje kriterija za članstvo u EU-u.

3.5. EGSO smatra da se novi priljevi izravnih stranih ulaganja u proizvodne sektore trebaju iskoristiti podupiranjem lokalnih lanaca opskrbe i unapređenjem vještina i tehnoloških kapaciteta MSP-ova.

3.6. Energija i promet trebaju biti čimbenici razvoja i međusobne povezanosti unutar regije. Time bi se građanima zemalja zapadnog Balkana pružila jasna predodžba o socijalnim i gospodarskim prednostima pristupanja EU-u, kao i o prednostima u pogledu okoliša. Primjerice, energetska učinkovitost i štednja energije čimbenici su koji stvaraju poslovnu aktivnost te otvaraju kako „zelena” tako i tradicionalna radna mjesta.

3.7. EGSO podržava Ugovor o osnivanju Prometne zajednice koji su EU i zemlje zapadnog Balkana potpisali 12. srpnja 2017. i potiče potpisnike da ga nastave razvijati. U tom bi pogledu Europska komisija, Europska investicijska banka i zemlje zapadnog Balkana trebale usmjeriti svoja ulaganja u povezivanje osnovne mreže TEN-T mreže EU-a s infrastrukturom zapadnog Balkana. Zato je sada potreban zajednički program, s utvrđenim raspoloživim sredstvima i zajedničkim rasporedom.

3.8. Poboľšanjem infrastrukture smanjit će se troškovi prijevoza i energetska troškovi te olakšati velika ulaganja u regiji. Nadalje, promicanje digitalne modernizacije zapadnog Balkana doprinijet će razvoju poduzeća, povećanoj produktivnosti i poboljšanju kvalitete života.

3.9. EGSO smatra i da se ulaganjem u komplementarne pristupe tradicionalnim gospodarskim politikama (kružno gospodarstvo, socijalna ekonomija, uključivanje ciljeva održivog razvoja) mogu osigurati opći rast i zapošljavanje.

3.10. EGSO primjećuje da u svim zemljama zapadnog Balkana država i dalje ima pretjerano veliku ulogu, a privatni je sektor manji nego u sedam malih europskih tranzicijskih gospodarstava ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Završna deklaracija Šestog foruma civilnog društva zapadnog Balkana.

⁽²⁾ Grupa Svjetske banke, *The Western Balkans: Revving up the Engines of Growth and Prosperity* („Zapadni Balkan: Oživljavanje pokretača rasta i blagostanja”), 2017.

3.11. EGSO smatra da država mora postati učinkovitiji i pouzdaniji pružatelj javnih usluga te osigurati povoljno okruženje za privatna poduzeća.

3.12. EGSO drži da bi mala i srednja poduzeća, koja predstavljaju većinu svih poduzeća, mogla postati pokretači gospodarskog rasta u svih šest zemalja zapadnog Balkana. Kako bi se to postiglo, nužni su smanjenje birokracije, transparentnija javna uprava, borba protiv korupcije i u potpunosti neovisno sudstvo.

3.13. EGSO podupire zaključke Šestog foruma civilnog društva zapadnog Balkana i izražava duboku zabrinutost zbog sve manjeg prostora za djelovanje civilnog društva u sve većem broju zemalja na zapadnom Balkanu. Napominje da su se EU i države članice obvezali da će promicati prostor za djelovanje civilnog društva i povećati potporu za izgradnju kapaciteta organizacija civilnog društva kako bi se osnažila njihova uloga u razvojnom procesu i unaprijedio politički, socijalni i gospodarski dijalog.

3.14. EGSO ističe da organizacije civilnog društva moraju biti istinski uključene u proces gospodarske, socijalne, javne i zakonodavne reforme u svim zemljama zapadnog Balkana. Potrebno je ojačati njihove kapacitete, i to pružanjem tehničke i financijske pomoći, olakšavanjem pristupa europskim izvorima financiranja te pravovremenim informiranjem o procesu pristupanja.

4. Socijalna stabilnost – nezaposlenost – emigracija

4.1. Od početka gospodarske krize usporena je konvergencija prihoda i osobito socijalna konvergencija između siromašnijih i bogatijih zemalja u EU-u, a u nekim je slučajevima došlo do suprotnog trenda. Time se ugrožavaju vlastiti ciljevi EU-a i dovodi u pitanje njegova privlačnost budućim članicama. Posljedice siromaštva, visoke nezaposlenosti, neslužbenog gospodarstva, malih plaća, korupcije, nezakonitosti, emigracije kvalificiranih radnika, diskriminacije manjina i odljeva mozgova osjećaju se u svim zemljama zapadnog Balkana.

4.2. Iako je u zemljama zapadnog Balkana vidljiva konvergencija prema razinama u 28 država članica EU-a, njihov je napredak poprilično spor te one zaostaju za regijom EU-a. Podaci upućuju na to da ostvarivanje potpune konvergencije sa životnim standardom u EU-u može potrajati čak 40 godina.

4.3. Konvergencija plaća u zemljama zapadnog Balkana nije još ostvarena. U nekim su se zemljama razlike u plaćama u odnosu na EU povećale, što utječe na ekonomsku i socijalnu sigurnost ljudi u zemljama zapadnog Balkana. Od početka krize u većini zemalja zapadnog Balkana nije zabilježeno povećanje realnih plaća. Iako u svim državama zapadnog Balkana postoji propisana minimalna plaća, njome se u mnogim slučajevima ne uspije namiriti egzistencijalni minimum obitelji.

4.4. EGSO također primjećuje da je migracija radnika iz svih šest zemalja zapadnog Balkana, kao posljedica visoke stope nezaposlenosti, i dalje središnje pitanje. Procjenjuje se da se u inozemstvo preselila jedna četvrtina stanovništva iz svih šest država zapadnog Balkana. Bez obzira na to što doznake radnika migranata predstavljaju važan izvor prihoda i kratkoročno doprinose domaćem gospodarstvu, masovna migracija i pad broja stanovnika imaju ozbiljne dugoročne posljedice za potencijal gospodarskog razvoja tih zemalja ⁽¹³⁾.

4.5. U regiji zapadnog Balkana, uz iznimku Crne Gore, smanjenje razine nezaposlenosti najviše pogađa niskokvalificirane mlade ljude i žene. Ključna je i činjenica da je 2015. više od 70 % nezaposlenih u svih šest zemalja zapadnog Balkana bilo bez posla u prosjeku dulje od jedne godine ⁽¹⁴⁾.

⁽¹³⁾ „Nezaposlenost u regiji zapadnog Balkana znatno je viša od prosjeka 28 država članica EU-a, uz određena poboljšanja proteklih nekoliko godina. Bosna i Hercegovina, bivša jugoslavenska republika Makedonija i Crna Gora osobito su zahvaćene trajno visokom stopom nezaposlenosti, a čak je i trenutačna stopa nezaposlenosti od 13,5 % u Srbiji, koja je nakon nedavnih poboljšanja najbolja u regiji, previsoka u usporedbi s državama članicama EU-a. Unatoč iznimno visokoj stopi nezaposlenosti, u regiji je tijekom 12 mjeseci do lipnja 2017. otvoreno otprilike 230 000 radnih mjesta (povećanje od 3,8 %), od čega više od polovine u privatnom sektoru. Kao posljedica navedenoga zaposlenost se (u pogledu broja radnih mjesta, ali ne i odrađenih sati) vratila na razinu prije 2008. u svim zemljama zapadnog Balkana osim u Bosni i Hercegovini.” Grupa Svjetske banke, *Western Balkans Regular Economic Report* („Redovito gospodarsko izvješće o zapadnom Balkanu”), br. 12, jesen 2017.

⁽¹⁴⁾ Grupa Svjetske banke, *Western Balkans Labor Market Trends 2017* („Kretanja na tržištima rada zapadnog Balkana 2017.”).

4.6. EGSO je uvjeren da bi EU i zemlje zapadnog Balkana veću pozornost trebale posvećivati kvaliteti života i socijalnoj sigurnosti građana tih zemalja. EGSO predlaže da se razmotri mogućnost primjene načela europskog stupa socijalnih prava pri ocjenjivanju toga jesu li ispunjeni kriteriji za članstvo u EU-u. Komisija bi također mogla razviti posebne programe kojima bi se zemljama zapadnog Balkana omogućilo da brže ostvare socijalnu konvergenciju.

4.7. EGSO također očekuje da se utvrdi potreba za daljnjim jačanjem konkurentnosti i poboljšanjem strukturnih reformi u svih šest zemalja zapadnog Balkana kako bi se ojačalo tržište rad i usporila emigracija. Pri izradi strukturnih reformi potrebno je istinsko savjetovanje s organizacijama civilnog društva ⁽¹⁵⁾.

4.8. EGSO ističe da kretanja na tržištima rada u regiji otkrivaju visoku stopu neaktivnosti među ženama te snažno potiče vlade na pružanje potpore kako bi se osiguralo dostizanje više stope zaposlenosti žena. EGSO također potiče Komisiju da rodnu ravnopravnost uključi među glavne prioritete pregovora o pristupanju EU-u sa zemljama zapadnog Balkana.

4.9. EGSO je uvjeren da je poštovanje prava manjina i njihove kulture od temeljne važnosti za razvoj demokratskog civilnog društva u svim zemljama zapadnog Balkana.

4.10. EGSO smatra da je uloga obrazovanja u svim zemljama zapadnog Balkana, uključujući i jednak pristup obrazovnim sustavima, od presudne važnosti za promicanja europskih vrijednosti, njegovanje tolerancije prema manjinama, borbu protiv predrasuda i jačanje socijalne kohezije.

4.11. EGSO smatra i da se uz pomoć „programa socijalne kohezije” moraju prevladati nedostatak kvalificirane radne snage i nesrazmjer ponude i potražnje u pogledu vještina, i to unapređenjem učinkovitosti i djelotvornosti sustava obrazovanja. Veća financijska potpora za programe strukovnog obrazovanja doprinijela bi rješavanju problema raskoraka u ponudi i potražnji vještina na tržištu rada i smanjenju visokih razina nezaposlenosti.

4.12. EGSO pozdravlja inicijative državnih obrazovnih i kulturnih ustanova, sveučilišta ili organizacija civilnog društva za pomirenje, izgradnju dobrosusjedskih odnosa i kritički pristup prošlosti.

Bruxelles, 19. travnja 2018.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Luca JAHIER

⁽¹⁵⁾ Kao što je navedeno u mišljenju EGSO-a „Strategija proširenja EU-a”, SL C 133, 14.4.2016., str. 31., i u završnoj deklaraciji šestog Forumu civilnog društva zapadnog Balkana u organizaciji EGSO-a održanog u Sarajevu 10. i 11. srpnja 2017.